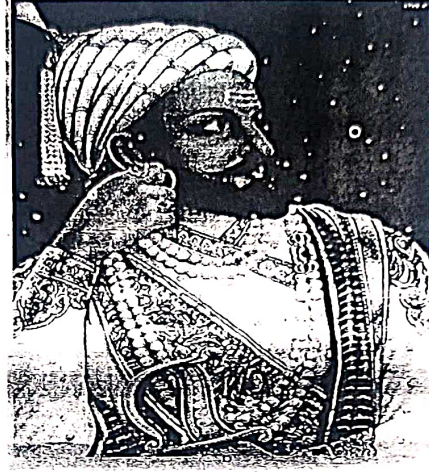

। न हिं ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।
छत्रपती शिवाजी शिक्षण मंडळ वडूजचे,
दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, वडूज.
ता. खटाव जि. सातारा

भूगोल विभाग

पेपर नं. १२

प्रकल्प -

मार्गदर्शक
प्रा. गोडसे डी. आर
अधिव्याख्याता
दादासाहेब जोतिराम गोडसे आर्टस, कॉमर्स,
सायन्स कॉलेज, वडूज.

सन - २०२२ - २०२३

॥ न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ॥

666

Chh. shivaji Shikshan Mandal Vaduj
Dadasaheb Jotiram Godse Arts,
Commerce, Science College, Vaduj
Department of Geography
LABORATORY CERTIFICATE

This is to certify that

Shri/Kum Bansobe Rohit Rajendra.

has satisfactorily carried out the requirement practical work/
field work / Excursion tour / Village Survey prescribed the

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

For the B.A. Part III Course in GEOGRAPHY. This Journal
represents his / her bonafide work in the year 20 -20

Exam Seat No.

Roll No.

Teacher incharge

Head
Department of Geography
D.J.G.A.C.S. College, Vaduj

666

गंगा नदी पाणीवाटप तंटो

गंगा नदी :-

भारतातील मोठ्या नद्यांपैकी गंगा एक नदी असून महत्वाची आहे. गंगा नदी हिमालय पर्वतात 3992 मीटर उंचीवर उगम पावून वांगला देशातून वांगलाच्या उपसाभराला मिळते. या नदीच्या खोल्यातील जमीन अत्यंत सुपीक असून या नदीला वाशही महिने भरपूर पाणी असते. भारताच्या 50% व वांगला देशाच्या 33% लोकसंख्या या नदीच्या खोल्यात आहे. भारताच्या 43% सिंचन क्षेत्र या नदीच्या खोल्यात आहे. या नदीच्या खोल्यात ऊस ताग (ज्यूस) गहू इत्यादी पिक मोठ्या प्रमाणात होतात. 100 नागरी ठिकाणे या नदीच्या खोल्यात वसली आहेत. या नागरी ठिकाणांना व खेड्यांना नदीतून पिण्यास पाणी पुरवठा होतो.

पटाक्का धरण :-

पटाक्का धरण हे गंगा नदीवर वांगला देशाच्या सीमेपासून 16.5 कि.मी अंतरावर व वांगलामध्ये चन्द्र नवावांगल जिन्ह्यात आहे. या धरणाने काम 1961 मध्ये सुरू झाले आणि याच्या पाण्याच्या वापर 21 एप्रिल 1975 पासून सुरू. या धरणाने लांबी 2240 मीटर आहे. या धरणपासून 40 कि.मी लांब काळाच्या भंगिराची हुगळी नदीत पाणी सोडले आहे. या प्रकल्पाचा मुख्य उद्देश दर सेकंदाला पुढांर 1100 घन मीटर पाणी गंगा नदीतून हुगळी नदीत सोडण्यात येते. या भंगिरा भागाची एका उद्देश म्हणजे पाणी देणे सुरूच ठेवणे. 1976 मध्ये अवर्कवाने वांगला देशाला पाण्याचा प्रश्न निर्माण झाला म्हणून वांगला देशाने 26 नोव्हेंबर 1976 रोजी संयुक्त राष्ट्र संघाच्या जनरल असेंबलीत भारताविरुद्ध हेरकत

नोदंविर्भा नतुर डिसेंबर 1976 मध्ये या दोन्ही देशांच्या दरम्यान पाणी वाटपाविषयी बोमणी सुरू आली पण यातून कोणताही ठोस मार्ग मिघाला नाही

20 वर्षांनंतर म्हणजे 1993 मध्ये भारत व बांगला देशांच्या 30 वर्षांसाठी गंगानदीच्या पाणी वाटपा अंदर्भात एक करार करण्यात आला पण बांगला देशाला भारताकडून वित्तगत पाणी पुढेविणे जाईल असे समूह करण्यात आले पण त्यात पाणी पुढेविण्याच्या खात्रीचे कळम नव्हते परिणामत : बांगला देशाने काही वेळा हा करार पाळला नाही या विषयीनंतर आजपर्यंत दोन्ही देशांच्या दरम्यान नडजोडीची बोमणी सुरूच राहिली

शिवाय बांगला देशाने म्हणजे की भारताने गंगेचे पाणी वळविण्याने नदी पात्रात गोळाच्या अचयनात आलेली वाढ मासेमारीवर आलेला परिणाम, कमी पाण्याचे जलवाहतुकीत येणारे अडथळे त्याचप्रमाणे पाण्याचा दर्जा लोकांचे आरोग्य या विषयी प्रश्न उठविणे शिवाय जमिनीत कमी आलेले ओलाव्याचे प्रमाण व त्यामुळे होणारे जमिनीचे वाळवटीकरण या समस्येकडेही निर्देश केले.

कोलकाता वंहरान साठगारा गाळ ड्रर करणे होय.
 वळिवळ्यात आलेले पाणी गंगा नदीच्या 10% आहे.
 या धरणातील पाणी जवळच्या धर्मत
 पावर स्टेशनमा पुढे जाते शिवाय फटाक्का धरणा
 पासून महान महान 60 कानवे काढले आहेत. या
 कामव्याच्या पाण्याच्या उपयोग शोड्या प्रमाणात शेतीस
 व जास्त पिव्यास होतो.

प्रामुख्याने प. वांगाल या राज्याचे पुष्टीने विशेष महत्वाचे
 आहे यावर अन्नधान्याचे उत्पादन, मासेमारी, जमवाहतूक
 पयविशण इत्यादी गोष्टी अवलंबून आहेत.

गंगा नदी पाणीवाटप तंत्र :-

गंगा नदीचे विविधपृष्ट्या
 महत्त्व पाहता भारत व बांगला देशाच्या दरम्यान पाणी
 वाटपाविषयी तंत्र निर्माण आला आहे फटाक्का धरणामुळे
 बांगला देशाकडे जाणाऱ्या पाण्याच्या उपलब्धतेवर
 परिणाम आला आहे म्हणून भारताकडून बांगला देशाला
 मिळणाऱ्या पाण्याविषयी वाद (तंत्र) आहे.

फटाक्का धरण
 पूर्ण आख्यपर या दोन देशांनी असे ठरविले की वर्षानुन
 2 एप्रिल ते 31 मे दरम्यान सलग 4 दिवस भारत
 बांगला देशाला पाणी हेईल या विषयीचा करार 15
 एप्रिल 1975 रोजी भारत व बांगला देश दरम्यान आला
 परंतु बांगला देशाचे

तत्काळीन नेते शेख मुजिबुर रहमान यांच्या निधनानंतर
 (15 ऑगस्ट 1975) दोन्ही देशांचे संबंध विघडले
 तरी भारताने बांगला देशाला ठरलेल्या वेळनंतरही